

AGNI

Nr 202 - Årg. 52 - Nr 1 - Våren 2003

Religion och religion – tankar i en historisk kristid

Är vi människor varelser som – när vi verkligen tänker efter – inser att likheterna mellan mänskliga individer går mycket djupare än olikheterna? Inser vi i eftertanke stund att vi alla är sårbara på samma sätt? Att vi gläds på likartat sätt? Att vi är lika när vi sörjer eller känner en förtvivlad saknad? Att våra mest grundläggande behov är desamma hos alla?

Att vårt eget liv avspeglas ganska tydligt i den andres liv?

Med bara litet tvekan är jag beredd att svara *ja* på de här frågorna? Betyder nu detta att vi människor i grund och botten är "goda"? Nej, detta vore att säga för mycket. Vi är bara delvis beredda att se på människor av annan hudfärg, kultur, tro eller na-

tionalitet som jämlikar? Vem som helst uppfattas inte utan vidare som ens nästa. Och om godhet betyder att verkligen se en nästa i varje människa, är vi bara goda i begränsad utsträckning.

Vi ägnar oss ju bara litet grand åt att verkligen tänka efter. Vi sysslar i varje fall mer med helt andra saker. Det finns en utbredd rädsla för att tänka efter så mycket att vi därmed riskerar våra invanda eller socialt nedärvda föreställningar. "Tänka efter är nog bra men det får inte bli för mycket av det. Självklara sanningar är nog bra men ibland är de opraktiska eller kostar för mycket". Ungefär så ser de principer ut som vi i praktiken lever efter även om vi ogärna uttalar det så här generat. Vi har ju ock-

så känslan av att sådana principer inte är riktigt rumsrena, inte ser så bra ut i dagsljus. Det är naturligtvis mycket bra att den känslan finns, det vill säga förmågan att känna skam. Å andra sidan är den vanligen inte stark nog att rädda människan från att vara hycklare eller hindra henne från att bete sig skamligt.

Vi lever just nu mitt uppe i en världshistorisk kris, vars långsiktiga följder är mycket svåra att överblicka. Uppenbart är att religiösa föreställningar finns med i de krig och det krigslarm som nu dånar ut över världen. Gud åberopas som den egna sidans mäktiga bundsförvant både i Bagdad och Washington. Den fråga som detta ger anledning att ställa är följande: Hjälper religiös tro verkligen

människor till att tänka efter och inse verkligheten?

Eller fungerar religion tvärtom? Gör den människor dummare än de behöver vara?

På sådana frågor bör man svara med urskiljning. Religion är ingenting i sig gott eller ont. Det ligger på vårt eget ansvar vad slags religiös tro vi hänger oss åt (om vi nu överhuvudtaget hänger oss åt någon). Det finns religion som både i sitt väsen och sin praktik är en kollektiv hybris. "Vi är de goda; Gud är med oss; de andra är onda och skall med Guds hjälp nedkämpas, amen!" Denna sorts religion kan spira i olika slags jordmån. Den kan svepa med sig kränkta och desperata människomassor på nutidshistoriens skuggsida. Den kan också växa yvigt hos folk som är framgångsrika och mäktiga och som tror sig vara mycket därför att de har mycket. Denna religion kan näras av både mindrevärdeskomplex och mervärdeskomplex. Den återfinns på alla de så kallade världsreligionernas territorier. Var den än växer fram, försöker den sätta det mänskliga förnuftet ur spel. Och då är fara å färde.

Men det finns ju också en religion eller religiositet som till sitt väsen ser inåt, *inser*. Den finns inom alla de så kallade världsreligionerna men är också ofta utsatt för hot och förtryck inom samma religioner. Den Jesusgestalt vars livsöde står i centrum för kyrkorna under fastetiden och påsktiden har förvisso uttolkats på skiftande sätt och urkunderna ger inte en helt entydig bild. Dock är det obestridligt att han var en som förtrycktes och dödades. Han hörde uppenbarligen inte till den kategori som vill slå ner andra därför att de är av felaktig sort, "olika". Snarare provocerade han genom att i tydliga exempel illustrera likheten mellan oss alla.

Oavsett om man är kristen eller inte kan man ta till sig berättelser om hur han fick människor att upptäcka sitt eget hyckleri och sina falska självbilder – inte för att kränka dem utan för att bringa dem närmare medmänniskan. Han utmanade de renlärigas hybris och det överlägsenhetskomplex som fanns även hos det folk han själv tillhörde. En sådan gestalt förlorar aldrig sin aktualitet. Den förblir ett

memento för alla tider. Han är tillgänglig för alla människor av god vilja, även för dem som inte vill ge sig hän åt en färdigformulerad lära.

Den religion - eller andlighet – som en sådan gestalt förkroppsligar kan världen inte få för mycket av. Dessbättre kan vi se hur även den lever i dag. Den hör också till tidens tecken. Den har inte tillgång till de starkaste megafonerna men det har den inte haft i någon tid.

Den är rotad i den mänskliga eftertankens djupskikt. Jag vill tro att den grunden skall hålla för påfrestningarna av den historiska jordbävning som pågår.

Bo Nylund